

10. LENİN VE ASKER AYAKALANMALARINI

Askerler isyan ediyor

Rus Devrimi'nde her şeyden daha acil olan en yakıcı mesele savaş sorunu idi.

1917 yılına gelindiğinde askerlerin çektikleri sıkıntılar son sınırına ulaşmış durumdaydı. Askere alınan 15.5 milyon erkeğin 7.2 ile 8.5 milyon kadarının savaşta öldüğü veya yaralandığı, ya da kaybolduğu tahmin ediliyor. Köylü isyanları asker ayaklanmalarını, asker ayaklanmaları köylü isyanlarını teşvik etti. Köylüler kırsal kesimde toprak soyluların evlerini ateşe vermeye ve kimi zaman kendi efendilerini öldürmeye başladıklarında, askerlerin eylemliliği nefret edilen subayların linç edilmesi, kütleler halinde cepheyi terk etme düzeyine erişmiş bulunuyordu. Dahası, -aslında üniforma giymiş köylüler olan- askerler cepheyi ya da cephe gerisindeki askeri birliklerini terk edip köylerine döndüklerinde, devrimci fikirlerin kırsal alanda yayılmasında merkezi bir rol oynadılar.

["Vermeiçev'in yaptığı hesaplara göre, kırsal kesimde köylüler arasında yaşanan taşkınlıkların Mart ayında yüzde 1, Nisan'da yüzde 8, Eylül'de yüzde 12, Ekim'de ise yüzde 17'si askerlerin öncülüğünde gerçekleşti. Bu rakamlar tam bir güvenilirliğe sahip olmamakla birlikte, genel eğilimi hatasız bir biçimde ortaya koyuyorlar."(1)]

Rus ordusunun dağılması hızla derinleşti. Bu durum devrimin kaçınılmaz sonuçlarından biriydi.

Engels, 26 Eylül 1851'de Marks'a, 'Ordunun çözülmesinin ve disiplinin tümünden çökmesinin her başarılı devrimin sonucu olmanın yanısıra onun bir önkoşulu olduğuna kuşku yok' diye yazıyordu.(2)

Çarlık ordusu içindeki askerler en temel insan haklarından bile yoksun durumdaydılar. Caddelerde sigara içmeleri, tramvaylara binmeleri, kulüplere, dans salonlarına restoran, lokanta gibi içkili yerlere girmeleri yasaktı. Komutanın iznini almaksızın halka açık toplantılara katılmaları, tiyatro oyunu izlemeleri, kitap ve gazete edinmeleri yasaklanmıştı.(3) Şubat Devrimi'nden sonra, Köylü-asker, toprak sahibi-generalin kendisini koyun gibi gütmesine katlanmaya artık razı değildi.

Geçici Hükümet ordunun dağılmasını engellemek için elinden geleni yaptı. 28 Şubat'ta, Milyukov, bir grup askere yaptığı konuşmada, onların 'örgütlü, birlik içinde, tek bir otoritenin emirlerine bağlı' kalmaları gerektiğini söylüyordu.(4)

Ne var ki, Sukhanov'un da açıkladığı gibi:

["(Geçici Hükümet) askerlerle subaylar arasındaki bağları yeniden tesis etmeye çabalarken bu bağların tıpkı çarlık rejimindeki gibi olmasını istiyordu. Hükümet, devrime katılmış ve kendisini Duma'nın emrine sokmuş subayların burjuvazinin sadık hizmetkarları olacakları beklentisindeydi."(5)]

Devrime öngelen aylarda, çarlık ordusu içinde disiplin şimdiden çökmeye başlamış durumdaydı. Şubat Devrimi bu süreci hızlandırdı. Kaldı ki, devrim subayların katılımı dışında gerçekleştiği gibi, onları da karşısına alan bir devrimdi. O sıralar subay üniforması içinde olan Kadet Nabokov, '28 Şubat sabahından itibaren dışarı çıkmak ciddi bir tehlike haline gelmeye başladı, çünkü (askerlerin -ç.n.) ellerinde silahlar vardı ve gözleri apoletli subayları arıyordu' diye anlatır.(6)

Devrimden bir iki gün kadar sonra, subayların pek çoğu hemen yakalarına kızıl kurdelalar taktılar. Fakat askerler onlara güven duyacaklar mıydı? Geçici Hükümet'in kuzey cephesindeki siyasi komiseri V. B. Stankeviç, anılarında, Şubat Devrimi'ni izleyen günler içinde askerlerle subaylar arasındaki hakim ruh halini çok açık bir biçimde ifade ediyor:

["Askerlerin disiplini bozarak, yanlarında subayları olmaması bir yana, subaylarına rağmen ve hatta kimi zaman görevini yapmaya çalışan subayları da öldürerek kışkalarını terk ettikleri doğrudur. Şimdi, herkesi içine alan, yaygın ve subayların kabul etmek zorunda oldukları resmi iddiaya göre, askerlerin bu şekilde davranarak özgürlüğü gerçekleştirmişlerdi! Eğer bu gerçekten kahramanca girişilmiş bir eylemlilik idiyse, ve şimdi subayların bizzat kendileri bu olaya sahip çıkıyorlardıysa, şu halde neden askerler sokaklara dökülürlerken onların başında bulunmadılar -bu onlar için askerlerden daha kolay yapabilecekleri, daha az tehlike içeren bir şey olurdu. Şimdi, zafer kazanıldıktan sonra, kahramanlık taşıyorlar. Ama bu samimi bir tavır mıdır ve ne kadar devam edebilir? İlk günlerde bunların sıkıntılı ve tedirgin oldukları, köşelerine sinip saklandıkları, üniformalarını çıkarıp sivil giysilere büründükleri biliniyor... Hemen ertesi gün üniformalarını yine giymiş olsalar da, askerlerin kışkalarını terk etmeye başlamalarının üzerinden beş dakika bile geçmeden koşarak gelip bize katılmış olsalar da durum buydu; bu olayda subaylar askerleri

değil, askerler subayları peşlerinden sürüklediler. Sözü ettiğim o beş dakikalık süre içinde, askerler eski ordunun o en yüce, en temel ilkelerinden muazzam bir biçimde koptular."(7)]

Subayların pek çoğu kendilerini yeni koşullara uyarlamada ağır davrandı. Bunlar eski rejimin kendisini yeniden tesis edeceği beklentisindeydiler. Nitekim, Duma vekillerinden N. O. Yanuskeviç, devrimden iki hafta kadar sonra yaptığı askeri birlik ziyaretlerinden sonra şunları rapor etmiştir:

["Yüksek rütbeli subaylar arasında patavatsız davranışlar gösterenler var. Her yerde, kızıl başlık takmayanlar olduğu, takıldığında ise yırtılıp parçalandığı yolunda şikayetlere tanık olduk. Yine, (çarın) portrelerinin duvarlardan indirilmediği yönünde duyumlar aldık; askerler subayların odalarına girdiklerinde duvarda çarın resimleriyle karşılaşılıyorlar ve öfkeleri depreşiyor. Belli bazı birliklerde portrelerin indirilmesi halinde bunu yapanların kendilerini idam mangasının önünde bulacakları yolunda tehditlerde bulunduğu yolunda kesin bilgilere sahibiz. Bu sersemce davranışlar son derece olumsuz bir atmosfer yaratıyor."(8)]

Geçici Hükümet'in subaylardan askerlere daha nazik davranmalarını isteyen emri subayları çok kızdırmıştı:

["Çeşitli toplantılarda subaylarla konuştuk. Bazıları görevlerinin ne olduğunun farkında; bazıları ise, eski düzenin yıkıldığını, kendilerinin de değişmelere ayak uydurmak zorunda olduklarını görmek istemiyor. Kötü muamele gördüklerinden yakınıyorlar; Guçkov'un askerlere nazik davranmalarını isteyen emri de dahil olmak üzere aldıkları emirlere öfke duyuyorlar; bu tür şeylerin ordunun moralini sıfıra indireceğini söylüyorlar... Askerler her konuda komutanlarını suçluyorlar; bunlara her şeyin sorumlusunun eski rejim olduğunu, komutanlarının bu işlerden sorumlu tutulmamaları gerektiğini anlatmak çok zor oluyor."*(9)]

Askerler, çarlık rejimi sırasında uygulanan disiplin tedbirlerinden birinin dayak atma olduğunu unutamamışlardı. Her şeyden önce, askerler kendilerinin köylü ve asker, subayların ise toprak sahiplerinin oğulları ya da burjuva ailelerin üyeleri olduklarının bilincindeydiler.

Geçici Hükümet ve Sovyet içindeki uzlaşmacılar öğüt üstüne öğüt vermekle askerlerle subaylar arasındaki buzların eriyeceğini sanıyorlardı. 9 Mart'ta Savaş Bakanı Guçkov ile Genelkurmay Başkanı General Alekseev askerlere ve yurttaşlara yönelik bir manifesto yayınladılar:

["Subaylarla askerler arasında iyi ve dostane ilişkilerin yeniden tesis edilmesi ve disiplinin yeniden sağlanması, Geçici Hükümet'in önde gelen amaçları arasındadır...

Geçici Hükümet, ordunun kendi askeri komutanlarının emirlerine itaat etmekle yükümlü olduğunu, askerlerin bunu sağduyuyla kabul edip subaylarının etrafında sıkı bir biçimde kenetlenenlerine, onlara her zaman zafere giden yolda kendilerine önderlik etmiş komutanlar olarak bakacaklarına inandığını bildirir. Askerler ancak subaylarına itaat etmek suretiyle düşmanın direnişini kırabilir, ve onun özgür Rusya'ya karşı zafer kazanmasını engelleyebilirler. Askerler, anavatanımızın büyük tarihsel görevini tamamlamanız için size çağrıda bulunuluyor. Subaylarınızın izinden gidin ve subaylarınızın kişilik ve onuruna saygı göstermediğiniz sürece ne birliğe, ne de zafere ulaşılabilir."(11)]

1 No.'lu Bildirge: Sovyet uzlaşıyor

Şubat Devrimi'nin harareti atmosferinde, askerler subayların apoletlerini söküp yırtarlarken tüm subayların seçime tabi olması düşüncesi giderek yaygınlaştı. Böyle bir değişim yapılması çağrısında bulunan ilk bildiri 1 Mart sabahı Mejraiontsi tarafından yayımlandı:

["Kendi müfreze komutanlarınızı, bölük ve alay komutanlarınızı kendiniz seçin; yiyecek tahsisatını kontrol etmek üzere bölük komitelerinizi seçin. Tüm subaylar bu bölük komitelerinin kontrolü altında olmalıdır. Yalnızca halkın dostu olduğunu bildiğiniz subayları tanıyın... Askerler! Ayaklandınız ve kazandınız, şimdi eski düşmanlarınız karşınıza sizin dostunuzmuş gibi çıkacaklardır -kendilerini sizin dostunuz olarak nitelendiren subaylar. Askerler! Tilkinin kuyruğunun onun dişlerinden daha tehlikeli olduğunu unutmayın."(12)]

Sovyet içindeki sosyalist devrimci ve Menşevik liderler bu bildiri karşısında öyle büyük bir öfke duydular ki, 3 Mart günü kendi gazeteleri Izvestiya'da genel bir uyarı metni yayınladılar.(13) Ne var ki, askerler arasında devrimci ruh öylesine dinamik ki, uzlaşmacılar eski disiplinin olduğu gibi korunmasının artık mümkün olamayacağını hissetmeye başladılar. Sonuçta, bir uzlaşmaya gittiler; 1 Mart'ta Petrograd Sovyeti 1 No.lu Bildirge'yi yayınladı:

["... Bütün bölüklerde, kıtalarda, alaylarda, ordu, batarya ve filolarda, çeşitli askeri idarelere bağlı özel hizmet departmanlarında ve donanmaya bağlı gemilerde, derhal bu askeri birimlerin ast rütbedeki askeri temsilcilerinden oluşan komiteler seçilmelidir.

"... Askeri kurum tüm siyasi eylemlerinde İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti ile onun komitelerine tabidir.

"... Devlet Duması Askeri Komisyonu'nun emirleri, ancak İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin emirleri ve kararları ile karşıtlık içinde olmaması halinde yaşama geçirilecektir.

"... Her türden silah, örneğin tüfek, makinalı tüfek, zırhlı araç ve diğer silahlar bölük ve tabur komitelerinin kullanımı ve kontrolü altında tutulmalı, ve, bu silahlar, kendileri isteseler dahi, hiçbir surette subaylara teslim edilmemelidir.

"... Askerler, birlikteki saflarında buldukları sırada ve askeri hizmet görevlerini yerine getirirken en sıkı askeri disipline uymalıdır; ancak görevleri ve askeri birliğin dışında oldukları zamanlarda, siyasi, sivil ve özel yaşantılarında, hiçbir biçimde sahip oldukları yurttaşlık haklarından mahrum bırakılamazlar. Özellikle, görev dışında üstlere karşı esas duruşta bulunma ve selam verme zorunluluğu feshedilmiştir.

"... Ayrıca, subaylara 'ekselansları', 'hazretleri' gibi terimlerle hitap etmek kaldırılmış, bunun yerine 'Sayın general', 'Sayın albay' vb. terimleri getirilmiştir. Hangi rütbeden olursa olsun, askerlere karşı kaba davranışlarda bulunmak, onlara aşağılayıcı bir şekilde 'sen' (ty) diye hitap etmek yasaklanmıştır ve askerler bu kuralın ihlal edildiği her durumu, subaylarla erler arasında ortaya çıkan her türden yanlış anlamayı bölük komitelerine bildirmelidirler.

Bu emir tüm bölüklerde, müfreze, alay, filo ve bataryalarda, diğer savaş birliklerinde ve savaş dışı hizmet gören askeri birimlerde sesli olarak okunacaktır."(14)]

Bu bildirge ordu içinde ikili iktidarı yerleştiriyordu. Troçki, haklı olarak, bu belgeyi 'Şubat Devrimi'nin dikkate değer yegane dökümanı' olarak nitelerken,(15) Sukhanov, bildirgenin 'Sovyetin tüm devrim süresince gözlenen hemen yegane yaratıcı eylemi' olduğunu söylüyordu.(16)

1 No.lu Bildirge, Petrograd'ta yaşanan özgül koşullara bir tepki olarak aceleyle yazılmıştı ve onu kaleme almış olanlar bunun yalnızca başkentte geçerli olacağını ummuşlardı. Ne var ki,

["bildirge çoğaltıldı ve birkaç gün içinde cephenin her yerinde dağıtıldı... 3.000 kilometrelik cephede bu bildiriden haberdar olmayan ve ondan etkilenmeyen tek bir köşe bile kalmadı -özellikle de kopyaların çok yoğun olarak dağıtıldığı kuzey birlikleride. Subaylar, kendi komutalarındaki erlerin bildirgede geçen talimatları nasıl heyecanla benimseyip uygulamaya başladıklarını hemen farkettiler: Esas duruşta durmaya ve selam vermeye son verdiler, üstlerine 'Sayın teğmen' olarak hitap ettiler ve kendilerine resmi hitap sözcüğü olan 'vy' ile seslenilmesinde ısrar ettiler. Yine birkaç günlük kısa bir zaman dilimi içinde, subaylar, talepler öne süren, açıklamalarda bulunulmasını isteyen, karşı emirler yayınlayan, silahlar ve cephanelik üzerinde kendi kontrollerini tesis eden komitelerle yüz yüze geldiler. Çoğu yerde, subaylardan özel emirler yayınlanarak komite yönetiminin resmen tanındığının ilan edilmesi istendi. Subaylar, beyhude bir çabayla söz konusu bildirgenin resmi olmadığını ve zaten yalnızca Petrograd'la sınırlı olduğunu açıklamaya çalıştılar."(17)]

İkili iktidar son derece istikrarsızdı; dolayısıyla, 1. No.lu Bildirge daha yayımlandığı günden itibaren hek sağdan, hem de soldan gelen bir basıncın etkisine maruz kaldı.

2 No.lu Bildirge

Petrograd Sovyeti 1 No.lu Bildirge'yi yayımlar yayınlamaz, Sovyet liderleri kendi elleriyle hazırladıkları bu bildirgeden tedirginlik duymaya başladılar. Kuşkusuz, bu bildirgeye tiksinti derecesinde tepki duyan Kerenski, Sovyetin Yürütme Komitesi'nin bu tedirginliğini kıskırtıyordu. Sukhanov şunları hatırlıyor:

["Kerenski, öfkeden deliye dönmüş ve nutku tutulmuş bir halde, deliler gibi içeriye daldı. Masayı yumrukladı ve bildirgeyi kaleme alanların ve yayınlayanların birer provakatör olduklarını söylemekle yetinmeyip bunun çarlığın gizli polis teşkilatının bir işi olduğunu haykırdı. Suçluların her türlü cezaya müstahak olacakları tehditini savurdu."(18)]

Sovyet içindeki Menşevik ve sosyalist devrimciler, Kerenski'yi, daha önemlisi generalleri ve kapitalistleri yatıştırmak için 2 No.lu Bildirge'yi yayınladılar; bu ikinci bildirge 1 No.lu Bildirge'nin uygulama alanını yalnızca Petrograd askeri bölgesiyle sınırlı olduğunu vurguluyor ve askeri komitelerinin Petrograd'ta bile askeri işlere müdahale etmemeleri gerektiğini belirtiyordu:

["İşçi Vekilleri Sovyeti'nin 1 No.lu Bildirgesi, tüm bölüklerin, taburların ve diğer askeri birimlerin kendisine uygun komiteler (bölük komitesi, tabur komitesi vb.) seçmesini öneriyordu, ancak bu bildirge, söz konusu komitelerin o askeri birimde kendi subaylarını seçmesini içermiyor... Askerler, askerlik hizmeti ile ilgili olarak askeri otoriteler tarafından verilmiş tüm emirlere itaat etmekle yükümlüdürler."(19)]

Askerlerin özgürlüğe susamışlıklarının kontrol altına alınması gereğinin bir sembolü olarak, Savaş Bakanı, toplu taşıma araçlarında askerlerin seyahat etmelerine, tiyatrolara, konserlere vb. yerlere girebilmelerine izin verilmesini öngören bir emir yayınladı. Şubat Devrimi sonrasında askerler bu hakları talip ederlerken özgürlüğün 'ücretsiz' anlamına geldiğini düşünmüşlerdi. Oysa, kısa bir süre sonra, 22 Mart günü, Guçkov'un

yayınladığı 114 No.lu emirde, askerlerin tiyatrolara girebilecekleri, toplu taşıma araçlarından yararlanabilecekleri, ancak onların da ücrete tabi oldukları açıkça ifade ediliyordu!(20)

'Asker Hakları Bildirgesi'

İkili iktidar, kriz içinde iş gören bir rejim olarak, askerlerin hak ve ödevleri konusunda pek çok formülasyon ve yeniden formülasyona gidilmesine yol açtı. Nitekim, Savaş Bakanı olarak Guçkov'un yerini alan Kerenski, 11 Mayıs'ta, komutanların haklarını ifade eden ve 'Asker Hakları Bildirgesi' olarak anılan 8 No.lu Bildirge'yi yayınladı:

["... Savaş koşullarında, komutanlar, silah zoruna başvurmak da dahil olmak üzere, emri altında bulunan ve emirlerini yerine getirmeyen astlarına karşı her türlü tedbire başvurmak hakkına ve sorumluluğuna sahiptir. Bu önlemler disiplini sağlayıcı cezalar olarak görülmeyecektir...

"Her rütbeden subayı herhangi bir göreve atama ve, ilgili yasalara bağlı olarak, her rütbeden subayı geçici olarak görevden uzaklaştırma hakkı yalnızca komutanlara aittir. Benzer şekilde, komutanlar savaşla ilgili olarak, bir birliği savaşa hazırlama, onu eğitime, özel görevler saptama, teftiş ve levazım departmanlarının ödevleri konularında emirler verme hakkına da sahiptir."(21)]

Bu bildirge ılımlı solu bile tedirgin etti. Sosyalist devrimcilerle Menşeviklerin hakimiyeti altındaki Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi, söz konusu bildirgeyi askerlerin haklarının altını oymakla eleştirdi:

["Genel olarak sivil haklar alanında, her hizmetlinin her türden toplantılara katılma ve toplantı düzenleme hakkı olduğu ilan edilmelidir... İfade özgürlüğüne 'yalnızca görev dışı zamanlarda' ifadesiyle getirilen kısıtlama kaldırılmalıdır.

Komutanların emirleri altındakilere karşı zor kullanma hakkı (14. Madde) bildirgeden çıkarılmalıdır.

"Bildirgenin 18. Maddesi ya da 8 No.lu Emir iptal edilerek, askerlerin özyönetim organlarının, şahısların komuta kademelerine atanmalarına itiraz etme ve önerilerde bulunma haklarının yanısıra, yönetmeliklerde açıkça belirtilmiş temellerde ordu idaresine katılma haklarının bulunduğu ilan edilmelidir."(22)]

Tahmin edilebileceği gibi, Bolşevikler, bu bildirgeye karşı Sovyetler Kongresi'nde sosyalist devrimcilerle Menşeviklerden daha eleştirel bir tutum takındılar.

Ordu dağılıyor

Köylülerle toprak sahipleri arasındaki sınıf mücadelesi, ordu içinde, kendisini askerlerin subaylara karşı giderek artan itaatsizliği olarak gösterdi. Toprağın müsadere altına alınması hareketi askerlerin isyan duygularını besliyordu; askerlerin bunun kadar yakıcı olan bir başka özlemi, subayların emirleriyle yollandıkları kanlı ve anlamsız bir savaş içinde barışa duydukları özlemiydi.

Ordunun dağılması süreci hızlandı. 1917 Ekimi'ne gelindiğinde 2 milyona yakın asker firardaydı -bunların çoğu Şubat ile Ekim arasında orduyu terk etmişti.(23) Bunların 200.000 kadarı yakalanıp cepheye geri götürüldü, ancak bunlar ordunun çöküşünü hızlandırmaktan başka bir işe yaramadı.

18 Mart'ta, Askeri Operasyonlar Yönetmeni General Lukovski, Stavka'daki bir konferansı takiben, şunların ifade edildiği bir rapor hazırladı:

["Ordunun durumu. Ordu, bir hastalık dönemine giriyor. Subaylarla askerler arasındaki ilişkilerin yeniden düzelmesi muhtemelen iki üç ay kadar bir zaman alacaktır.

İçinde bulunduğumuz şu gün, subaylar arasında moral bozukluğu, askerler arasında ise huzursuzluk ve sayıları büyük rakamlara varan firarların yaşandığı gözleniyor.

Ordunun savaşım kapasitesi azalıyor ve bugünkü durumda bunun artırılmasını sağlamak güç görünüyor."(24)]

27 Mayıs'ta, Geçici Hükümet, itaatsizlik ettikleri için dört alayın -45, 46, 47 ve 52'inci alaylar- dağıtılması emrini verdi.(25)

Ordu genelkurmayına gelen raporlardan rastgele seçilen birkaç alıntı, mevcut durumu olanca çıplaklığıyla yansıtır:

["Romanya cephesinden gelen 9 Haziran tarihli bir rapor, diğer şeylerin yanısıra şunu bildirmektedir: 'X Tümeni; askerlerin moralinde bir iyileşme sağlandı, ancak, tümen komutanının sözleriyle belirtilirse, 'daha önce olduğu gibi askerlerin bir saldırı emrine itaat edeceklerini kesin olarak söylemek mümkün değil'..."

"5. Ordu bildirdi... Harekat için yeniden yapılanmanın gerçekleştirildiği koşullara ilişkin şu ayrıntılar belirtiliyor: X Kolordusu'nda emire itaat edilmedi; cephesini kendi soluna doğru genişletmeyi reddetmiş olan X Tümeni'nde, X Alayı'nın çeşitli bölükleri yeni yerlerine yerleşirken 1.067 asker bulunduğu yerden ayrılmayı reddetmiştir; X Alayı'nda bir tabur yerini terk etmeyi kabul etmemiştir. Diğer alaylarda durum gergindir ve emirlere itaatsizlik vakalarının buralarda da yaşanması beklenmelidir... X Alayı'nda beş bölük emire uymamıştır. X Kolordu'sunun X Tümeni kendi personelinden ve topçu birliğinden kopmuş, X Alayı

etrafında toplanmış ve, X Kolordu Komutanı'nın bildirdiğine göre, kendi devrimci personelini seçerek diğer birliklere propaganda için temsilciler göndermeye başlamıştır... 36. Tümen'in bazı alayları Lenin'den başka bir otorite tanımadıklarını ilan etmişlerdir.

7 Temmuz tarihinde Roman ya cephesinden alınan Alay Komutanı Reko imzalı telgrafa göre, 4 Temmuz'da alayın 8. bölümü saldırı için tetiplenmeyi reddetmiş ve, alay, ancak uzun süren teşvik ve uyarılardan sonra yetersiz sayıda piyade askeriyle sekiz bölük halinde 6 Temmuz'da yola çıkmıştır."]

11. Ordu Komutanı, 12 Temmuz'da Stavka'ya gönderdiği raporda şunları söylüyordu:

["Düşmanın nerede durdurulabileceğini kestirmek dahi güç görünüyor. Bütün bir komutanlık ve subay personeli herhangi bir özveride bulunamayacak kadar güçsüz... Üst komutanlığın açmazı şurada yatıyor ki, bir yandan düşmana karşı sadık birlikler gönderme zorunluluğu varken, diğer yandan isyancı bölüklerin bastırılması ve cephe gerisindeki tüm tümenlerde başgösteren yağma ve çapulculuğun önlenmesi de gerekiyor. Düzenin yeniden tesisinde sadık ve güvenilir askerlere ve birliklere duyulan ihtiyaç ordu içinde hoşnutsuzluğa yol açıyor. bu ise, karşılık olarak moral bozukluğunun daha da derinleşmesi sonucunu doğuruyor."(26)]

16 Temmuz'da Stavka'da yapılan ikinci bir konferansta, General Denikin batı cephesindeki durumu şu şekilde tanımlıyordu:

["Cephe 'tam bir dağınıklık' içindeydi.

"Askerler bir noktaya kadar -o da savunma konumunda olduğumuz zamanlar- itaatkar görünüyorlardı, ancak saldırgan bir konuma geçmek gerektiği anda dağınıklık tüm boyutlarıyla gözler önüne serildi.

"Komuta personelinin olaganüstü gayretleriyle 10 Ordu'yu savaşa sokmayı iki üç hafta gibi bir süre içinde başardık, ancak bunun bedeli de ağır oldu: 48 tabur savaşa girmeyi reddetti. Üç şok tümeninden biri savaşa girdi, diğer ikisinden birini savaşa sokmak üç haftalık bir zaman aldı, üçüncüsü ise çarpışmalara hiç katılmadı. İtaatsizlik, hırsızlık, yağmacılık bütün birlikleri sarmalına aldı; içki fabrikaları talan edildi. 703. Suramski alayı gibi belli bazı birlikler dağıldı..."

"Sağ kanat birliklerinin yerine 20. Kolordu'yu geçirdim, çünkü bu tümen bana en iyi tümen olarak görüldü. Ne var ki, harekete geçme emri verilir verilmez ileri atılan tümenlerden birisi ilk gece 30 kilometre kadar yol katettikten sonra ilk konumuna geri döndü. Diğer bir tümen harekete geçmeyi tümünden reddetti. Söz konusu tümen ancak uzun süren müzakerelerden sonra harekete katıldı."(27)]

Aynı konferansta General Alekseev şunları söyledi: 'Ne cephede, ne de cephe gerisinde bir ordumuz olduğuna söyleyebiliriz... elimizde olan bir insan çöplüğünden başka bir şey değil.'(28)

Generaller disiplini yeniden tesise çabalıyorlar

Generaller, ordu içinde çelik bir disiplin sağlanmadığı sürece her şeyin yitirileceğinin farkına vardılar. Orduda sıkı bir disiplinin sağlanması çağrılarını giderek yoğunlaştı. Nitekim, 11 Temmuz'da Genelkurmay Başkanı General Brusilov Savaş Bakanı olan Kerenski'ye şunları yazıyordu:

["Zaman durup bizi beklemiyor. Çelik bir disiplin her boyutuyla sağlanmalı, hainlere karşı ölüm cezası uygulamasına geçilmelidir.

"Bunu hiç geciktirmeden derhal uygulamaya sokmazsak ordu yok olacak, Rusya yok olacak."(29)]

Aynı gün, hükümet cephede ölüm cezasının yürürlüğe girmesine karar verdi -böylece ölüm cezasının yasaklandığı 12 Mart öncesindeki duruma geri dönmüş oldu. Ancak bu generalleri tatmin etmeye yetmedi. 16 Temmuz'da, General Denikin, Kerenski'nin de hazır bulunduğu bir konferans sırasında şunları anlattı: 'Ölüm cezası yalnızca cephede değil, fakat aynı zamanda yedek birliklerin bulunduğu cephe gerisinde de uygulanmalıdır.'(30) General Lukomski, ölüm cezasının 'ordunun düzenini bozan sivillere karşı' da uygulanması gerektiğini söyledi.(31)

Ancak, ölüm cezasının disiplinin yeniden sağlanmasında etkili olacağı konusunda bütün generaller hemfikir değillerdi. Nitekim, General Klembovski şuna dikkati çekti:

["Yardımcı olabilecek şey nedir? Ölüm cezası mı? Tüm birlikleri idam mangasının önüne çıkarmak hiç mümkün olabilir mi? Ya yakın takibat? Böyle bir durumda ordunun yarısını Sibiry'a göndermek gerekecektir. Ağır hapis cezası da askeri korkutmaz. 'Ne? Hapis cezası mı? Ne olmuş? Gider beş yıl yatarım, sonra dönerim ve en azından yaralanmaktan kurtulurum' diyecektir."(32)]

Ölüm cezasının yeniden yürürlüğe sokulması, uzlaşmacı sol da dahil olmak üzere sert bir muhalefetle karşılaştı. Nitekim, 19 Ağustos günü, İakovlev, Petrograd Sovyeti'nin sosyalist devrimciler grubu adına, ölüm cezasının feshedilmesini öngören bir karar tasarısı sundu. İakovlev, şunu öne sürüyordu: 'Yeni rejimin

suç işlenmesini önlemek gerekçesiyle yürürlüğe koyduğu ölüm cezası, askerlerin subaylara itaat etmelerini sağlamaya yönelik, korkutmaya dayalı bir yöntem olduğu bütün açıklığıyla ortaya çıkmaktadır.(33) Ölüm cezasının yeniden yürürlüğe konmasının sorumluluğu hükümetteki sosyalist devrimcilere ve Menşeviklere ait olmasına karşın, Sovyet'te yalnızca dört üye (Tsereteli de bunların arasındaydı) ölüm cezasının iptalini öngören bu karar tasarısına karşı oy kullandı.

Bunlarla eşanlı olarak, generallerin ordu içindeki ikili iktidar durumuna karşı sağdan yürüttükleri muhalefet giderek yükseliyor, çeşitli otoriteler bu durumu kırmak için çalışıyorlardı. Nitekim, General Denikin Stavka'daki konferansta şunları söyledi:

["Genelkurmay, cephede yaptığı denetlemeler sırasında, askerlerin durumunun iyi olduğu, (fakat) komutanların ürkek davrandıkları ve sahip oldukları otoritenin ellerinden kayıp gitmesine göz yumdukları izlenimini edinmiştir. Bu tam olarak doğru değildir. Otorite komutanların ellerinden kendiliğinden kaymamakta, ellerinden koparılıp alınmaktadır... Ordu içindeki çözülmenin bir başka nedeni ise komiserlerdir.

"... Ordu içinde ikili iktidar olamaz. Ordu tek bir komuta merkezinden ve tek bir otoriteden oluşmalıdır...

"Dolayısıyla, ordu içinde böyle bir kuruma izin verilemez.

"Orduda yaşanan çözülmenin bir diğer nedeni komitelerdir...

"Komiteler komutanları yerlerinden ediyorlar. Nitekim, kolordu komutanlarını, kolorduların komuta kademesindeki subayları ve 1. Sibirya Kolordusu'nun 1. Sibirya Tümeni komutanını görevden aldılar. Bu görevden alma olayına izin vermedim; ancak tümen komutanı ağlayarak yanıma geldi ve görevinden ayrılmasına izin vermek zorunda kaldım.

"Elimde istastiki bilgiler var; bunlara göre, cephede görevinden alınan komutan sayısının "sayısı 50'yi buluyor.(34)

"Birliklerdeki subayların durumu çok kötü...

"Evet, (subaylara) eziyet ediliyor... Evet... suistimale uğruyorlar... dövülüyorlar. Evet, subaylara dayak atılıyor. Çadırlarına saklanıp hıçkıra hıçkıra ağlıyorlar ve bunları anlatamıyorlar. Evet, subaylar öldürülüyorlar.(35)

"Müfreze ve alay komiteleri fiili olarak her konuda tartışmalara müdahale ediyorlar... Komiteler orduya ikili otoriteyi soktular ve komutanların gücünü artırmak şöyle dursun, onların saygınlığını azalttılar.(36)

"Orduyu yeniden düzene kavuşturabilmek için, siyasetin... ordudan bütünüyle dışlanması zorunludur; bildirge feshedilmeli; komiserler ve komiteler ortadan kaldırılmalı; komutanların otoritesi yeniden tesis edilmeli; disiplin sağlanmalı... Ölüm cezası yalnızca cephede değil, yedek birliklerin bulunduğu cephe gerisinde de uygulanmalı. Devrim mahkemeleri yedek alaylar içinde de kurulmalıdır."(37)]

Konferansta hazır bulunan generallerin hepsi Denikin'le hemfikirdi. Ancak bir sorun vardı: Komitelerin ve komiserlerin feshedilmesi nasıl yapılacaktı? Kerenski bunun yavaş yavaş ve hissettirmeden yapılması gerektiğini söyledi:

["Eğer General Denikin'in azami programını benimsemek durumundaysak... bunun muazzam karışıklıklara yol açacağını hesaba katmalıyız. Kişisel olarak, buna... komiserlerin geri çağrılmasına ve komitelerin kapatılmasına karşı değilim. Ancak, hemen ertesi gün tam bir anarşi ortamının patlak vereceği ve bunun Rusya'nın dört bir yanına yayılacağı, komuta personelinin boğazlanmaya başlayacağı kanaatindeyim. Bu tür keskin ve hızlı bir değişikliğe gidilmemelidir."(38)]

Dışişleri Bakanı Kadet Tereşçenko, Kerenski'nin bu düşüncelerini destekledi:

["Gönülsüz de olsa, komiserlerin varlığına istemeye istemeye rıza göstermek gerekiyor, çünkü bunların kaldırılması şu gün için söz konusu olamaz.

"Daha bir ay kadar önce ölüm cezasının yürürlüğe sokulması olanaksız görünüyordu. Şimdi, hükümet içinde tam bir oybirliğiyle kabul ediliyor; öte yandan bunun yürürlüğe sokulması kimi zorlukların doğmasına yol açmadı ve insanlar bunu soğukkanlılıkla karşıladılar.

"Bununla birlikte, ölüm cezasının cephe gerisinde uygulamaya sokulması bugün için olanaklı değildir. Mümkün olduğu kadar çabuk bir biçimde kitlelerin bu önlemin gerekliliğinin farkına varmasını sağlamak gerekir.

"Komitelerin feshedilmesi, herkesin hemfikir olduğu gibi, hemen bugün gerçekleştirilemez. Bunun tedrici olarak yapılması gerekir."(39)]

Sovyetin kendi gölgesinden bile korkan, generallere güvenemeyen, 'cahil kitleler'den ürken uzlaşmacı liderleri, komitelerin ortadan kaldırılmasına izin verecek cesarete sahip değillerdi. 18 Temmuz'da, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi ile Köylü Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi bir bildiri yayınladılar:

["Ordu içinde disiplinin ve savaş yeteneğinin artırılmasında varlıklarının zorunlu olduğu dikkate alınarak, bu organların (komitelerin) hareket haklarına ve özgürlüklerine yönelik bir tecavüze izin verilmemelidir."(40)]

Lenin hastalığı araştırıyor

Lenin'in duygu ve düşünceleri ile askerlerinki arasında tam bir karşılıklık vardı. Asker/subay ilişkileri sorununda, Lenin yalnızca Alekseev ve Denikin gibilerin düşüncelerini değil, fakat ayrıca bu iki kamp arasında bir uzlaşma arayışı içinde olan Tsereteli ve Çekidze gibilerin tutumlarını da bütünüyle reddetti. Lenin, 'Subaylar askerler tarafından mı seçilmelidir?' sorusunu soruyor, daha sonra soruya çok net bir yanıt getiriyordu: 'Onların askerler tarafından seçilmeleri de yetmez; her bir subayın, her bir generalin attığı her bir adım, askerler tarafından bu amaç için seçilmiş kişiler tarafından denetlenmelidir.

Sonra, şunu soruyordu: 'Askerlerin kendi aldıkları kararlarla kendi üstlerini görevden almaları uygun mudur?' Yanıt yine çok netti: 'Bu her bakımdan uygun ve gereklidir. Askerler yalnızca seçilmiş otoriteye itaat edecek ve saygı göstereceklerdir.'(41)

Lenin, askerlerin barışa yönelik çabalarına tam ve koşulsuz destek verdi. Lenin için, barış için mücadele, askerlerin harekete geçmek için beklemedikleri, Alman askerleriyle dostluklar geliştirerek barış için girişimlerde bulunmaya başladıkları anlamına geliyordu. Lenin, bu dostluğun barış mücadelesindeki etkili silah olduğunu tekrar tekrar vurguladı:

["Rus ve Alman askerleri, bu iki ülkenin üniforma giymiş proleterleri ve köylüleri, dostluk kurmaya başlamış olmakla, kapitalistler tarafından ezilen sınıfların halkların boğazlanmasına son verecek yolun ne olduğunu sezgisel olarak keşfettiklerini tüm dünyaya göstermiş oldular."(42)]

Lenin, dostluğun askerlerin barışa olan arzusunun içgüdüsel bir dışavurumu olduğunu yazıyordu:

["Ezilen sınıfların yerinde, sağlıklı bir içgüdüyle hareket eden yarı-proleter ve yoksul köylü kitleleri arkasına almış sınıf bilinçli işçiler, dostluk ve kadeşliği büyük bir sempati ile benimsiyorlar. Dostluğun barışa giden yol olduğuna kuşku yok. Bu yolun kapitalist hükümetlerden, onlarla kurulan ittifaklardan geçmediği, bütün bunlara karşı olduğu çok açık. Açıkça, bu yol, farklı ülkelerin işçileri arasında kardeşçe güveni geliştiriyor, güçlendiriyor ve pekiştiriyor. Yine açık ki, bu yol, kışla hapishanelerinin kahrolası disiplini kırıklarını, askerlerin 'kendi' subay ve generallerine, kendi kapitalistlerine (çünkü subay ve generallerin çoğu ya kapitalist sınıfın üyeleridirler, ya da o sınıfın çıkarlarını savunurlar) körü körüne ittat etmeye son verdiklerini gösteriyor. Açıktır ki, dostluk kitlelerin devrimci inisiyatifidir; ezilen sınıfların bilincinin, aklının ve cesaretinin uyanışıdır; diğer bir deyişle, sosyalist proleter devrimine çıkan merdivenin bir basamağıdır."(43)]

Bu, bir içgüdüsel sezgi olmanın ötesine geçmeli ve net bir siyasi program biçimine bürünmeliydi:

["İçgüdüsel sezgi tek başına yeteri midir? Eğer yalnızca böyle bir sezgiye yaslanırsanız fazla yol alamazsınız. Bu içgüdüsel sezgi siyasi bir bilince dönüştürülmelidir.

'Tüm Savaşan Ülkelerin Askerlerine Çağrı' metnimizde, karşılıklı dostluğun geliştirilmesi -siyasi iktidarın İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'ne geçmesi- gerektiğini ifade ettik."(44)]

Silahlı Kuvvetler içinde Bolşeviklerin etkisi artıyor

Ordu içindeki bolşevik etkinlik artıyor

Askerdeki firar olayları giderek artıyordu. Sadece Haziran ayı içinde 30.507 asker firar etti (batı cephesinden 8.540, güneybatı cephesinden 13.755, Romanya cephesinden 3.790).(45)

Daha öncede sözü geçtiği gibi Ekim ayına gelindiğinde tüm ülkeye dağılmış 2 milyon asker kaçağı vardı.

Bir tarihçinin yazdığı gibi tezkeresini almış ya da kaçak askerler

["Evlerine döndüler ve düzeni alt üst ettiler. Köylerinde otoritelerini kurdular (yılların gediklilerini saf dışı ettiler) daha sonraki yılların Sovyet iktidarına çok uygun bir sola kayış getirdiler... Sosyalist devrimciler askerleri kaybettiklerinde köylüleri de kaybetmiş oldular ve böylece devrimi de."(46)]

Askerlerin bolşevizme doğru kaymalarının nedeni savaşa karşı artan kızgınlıklarıydı. 25 Mayıs sayılı Moskova Soldat Grazhdanin (Asker Yurttaş)'daki bir yazı bu kızgınlığı şöyle dile getirir: "Savaş meydanındaki insan leşini eşeleyene karga daha hala 'ya zafer, ya ölüm' lafı ediyor. Oğlunun dönmesini bekleyen yaşlı ana ya da titrek elleriyle sabanı sürmeye çalışan seksenlik ihtiyar onun umrunda mı?

["Sokak meydanında binlerce kimseye 'sonuna kadar savaş' diye haykıran öğrenci başımıza gelenlerin nedeninin Almanlar olduğunu söylüyor. Aynı anda -öğrencinin babası- yulafı kilosu onaltı rubleden sattıktan sonra eğlendiği gürültülü kabarede aynı fikirleri besliyor.

"Müttefik hükümetlerin temsilcileri, proleterlerin cesetleriyle dolu savaş meydanını gezerken 'sonuna kadar' diye haykırıyorlar. Cephedeki askerin de 'sonuna kadar' diye haykırabilmesinin imkanı var mı? Yok. O başka bir şey diyor:

"Savaş bitene kadar ekmezsiziz. Savaş bitene kadar Rusya özgür olamayacak. "Yoldaşlar, 'sonuna kadar savaş' diyenlerin kendileri gitsinler cepheye. O zaman göreceğiz ne diyeceklerini."(47)]

Bir çok asker kendiliğinden Bolşevik Parti'nin tavrına benzer bir pozisyona varıyordu, hatta bazan daha bile ileri. Sukhanov'un anlattığı gibi,

["Daha 21 Eylül'de Petersburg Sovyeti'nin bir oturumunda cepheden dönen bir subay şöyle diyordu:

"Cephedeki asker şu an için ne özgürlük ne de toprak istiyor. Onun istediği tek bir şey var - savaşın sona ermesi. Siz burada ne dersiniz deyin askerlerin daha fazla savaşmaya niyeti yok...'. Bu sözler bolşevikler arasında bile şaşkınlık yarattı. 'Bunu bolşevikler bile söylemiyor!' diyenleri duymak mümkündü. Fakat cepheden dönen subay -ki bolşevik falan değildi- görevinin bilincinde bir ifadeyle şaşkınlığın geçmesini sakın bir şekilde bekledi ve şöyle dedi:

'Bolşeviklerin ne dedigini ne biliyoruz, ne de umrumuzda. Ben buraya kendi bildigimi ve askerlerin benim burada söylemem için gönderdikleri şeyleri söylüyorum'."(48)]

Örgütseil olarak Bolşevik Parti'nin ordu içindeki gücü işin başında (Şubat devrimi zamanında) sözü edilemeyecek kadar önemsizdi. Şubat devriminden iki ay sonra Petrograd'da 160.000 kadarlık garnizonun içinde Bolşevik Askeri Örgütü'nün ancak 500 kadar üyesi vardı. Fakat bunu takip eden haftalar ve aylar içinde bu rakam son derece hızlı bir şekilde büyüdü. Temmuz sonunda 1.800, Ekim sonlarında 5.800 oldu. Moskova'da yerel garnizondaki örgütlü Bolşeviklerin sayısı Nisan ayında 200'den Temmuz sonunda 2.000'e ve Kasım'da 5.000'e çıktı. Şubat Devrimi zamanında tüm ordudaki bolşeviklerin toplam sayısı iki bin kadardı. Nisan Konferansı zamanına kadar bu rakam 6.000'e ve 1 Haziran'da 26.000'e çıktı. İlk aşamadan sonra hemen hemen her kıtada (bölükte) bataryada ve diğer birimlerde askerler partiye katılmaya başladılar. 15 Ekim günü sadece kuzeybatı cephesinde 48.994 parti üyesi ve 7.452 aday üye vardı. 15 Ekim'de kuzey cephesinde 13.000 parti üyesi vardı. Eylül ayında güney-batı cephesinin parti konferansında 7.000 üye temsili ediliyordu. Kasım ayında sadece 9. Ordu'da 6.500'den fazla üye vardı. 12. Ordu'da Temmuz başında 1.700, aynı ayın sonunda 3.897 ve 23 Aralık'ta 5.000 bolşevik vardı.(49)

Bolşeviklerin ordu içindeki etkinlikleri ise bu rakamların ifade ettiğinden çok daha öteydi. Stankeviç anılarında şöyle anlatır: "Hemen hemen her bölüğün bir bolşeviği vardı ve onun ismi bölük kumandanının isminden daha iyi bilinirdi... Onları (kumandanları) görevden almadan ordunun dağıtılmasının imkansız olacağı son derece açık olduğu için yavaş yavaş biri ardından diğerini saf dışı ettik."(50)

Tek bir bolşeviğin generaller arasında yarattığı telaşı görmek için ülkenin en kıdemli generallerinin bolşevik er Dimitri Petroviç Mikhailov hakkındaki şu uzun yazışmalarına bakmak yeterli:

["General V.I. Gurko'ya

"Petrograd Sovyetinden Dmitri Petroviç Mikhailov isimli bir ajitatör, elinde 25 Nisan tarihli ve 12 sayılı bir belgeyle birliğimize geldi. Yaptığı bir dizi başka şeyin yanısıra Almanlarla dostluk çağrısı yaptı ve örneğin bugün 220. alay içinde örgütlendi. Hep birlikte 218. alaya yayıldılar. Subayların sözlerine kulak asan olmadı. Mikhailov gerçekten bu şekilde hareket edecek otoriteye sahip mi? Genelkurmaylığın bilgisine. General Çeglov"

"Cephe düşmanla herhangi bir dostluk kurulmasının Petrograd Sovyetince resmen reddedilmesi ve bunun 30 Nisan çağrısıyla yeniden belirlenmiş olması gözönüne alındığında Mikhailov adı geçen beyana ters hareket ettirginin farkında olmalı... Sovyet konuya açıklık kazandıranı değil 'Cephe Komitesi'ni Mikhailov'u tutuklamaya razı etmek en uygun adım olacaktır.

General Gurko"

"2 Mayıs tarihli telgrafınıza hitaben. Zorla bir şey yapabilmek imkansız olduğu için Mikhalov'u tutuklamak mümkün olmadı. 55. bölük içinde subaylara karşı ajitasyon sürdürüyor, bunların yerine seçimle işbaşına getirilecek subayların atanmasını istiyor.

"Bu bazı alaylarda halihazırda yapılmaktadır.

"Ordu içinde başlayan bu dağılmayı durdurmak üzere Petrograd Sovyetinin Mikhailov'u telegrafla geri çağırması için mutlaka bir şeyler yapılması gerek.

Alekseyev adına Genelkurmay Başkanı" (51)]

Bolşevizmden korkuları otoriteleri Bolşevik gazetelerin dağıtımını durdurmaya çalışmaya sürükledi. Örneğin Tiflis Sovyeti Yönetim Komitesi, Gürcü işçilerin Kafkas cephesine göndermeye hazırlandığı

40.000 Pravda'ya el koydu.(52) Askerler, Pravda'ya aidatlarını ödemiş olmalarına rağmen ellerine sadece Kadet Rech ve Menşevik Den'in geçmesinden şiddetle şikayetçiydiler.(53) Bolşevik gazetelerin ordu içindeki dağıtımını son derece azdı. Soldatskaia Pravda Temmuz başında 50.000 kadar dağıtılıyordu.(54) Ordudaki tüm asker sayısı ise 1 milyon civarındaydı!

Herşeye rağmen olaylar çabuk geliyordu çünkü Lenin'in dediği gibi, "devrim tüm sınıfları normal, barış zamanlarında görülmemiş bir süratle ve mükemmellikle eğitir".(55) Bolşevizmin toprak programı ve barış programı askerlerin subaylarına karşı ve eski çarlık disiplinine karşı isyanlarıyla ayrılmaz bir şekilde bağlıydı.

Geçici hükümet generallerle birlikte savaştan bezgin ordu içinde disiplini yeniden sağlamaya çalışıyordu fakat Şubat Devrimi ile devrimin bir defa tadını almış ordunun erleri subaylarından emir almayı reddetmekte ve ancak kendi seçtikleri komitelerini dinlemektedirler. Menşevikler ve sosyalist devrimciler hükümete bu konuda yardım etmeye söz verdiler fakat öte taraftan kendi taraftarları askerleri çarlık subaylarına karşı 1 no.lu Bildirge'ye sahip çıkmaya çağırdılar.*

Köylüler, asker üniformalı köylüler de dahil olmak üzere, büyük çiftliklerin köylüler arasında paylaşılmasını feryat ederken hükümet asilzadelerin mülkünü korumaya çalışıyordu. Menşevik ve sosyalist devrimci önderler bu can alıcı sorunun çözümünü danışma meclisi kuruluncaya kadar ertelemek istiyorlardı, fakat danışma meclisinin kendisinin kurulması süresiz ertelenmiş durumdaydı.

İkircikliğe ve aldatmaya dayanan bu tavrın onu öne sürenlerin başına çökmesi kaçınılmazdı. Asker kitleleri işte tam bunu yaptılar. Onların sesi ve ilhamı artık Lenin olmuştu.

* Genelkurmay Başkanı General Alekseev, gayri resmi sohbetlerinde Asker (Soldatskik) Vekilleri Sovyetleri'nden Köpek (Sobaçik) Vekilleri Sovyetleri olarak söz ediyordu.

* General Brusilov sonradan 1917'nin şiddetli olaylarından söz ederken şu eleştiriyi yapmakta son derece haklı sayılırdı: "Bolşeviklerin tavrını anlıyordu çünkü 'kahrolsun savaş, yaşasın her ne pahasına derhal barış' telkin ediyorlardı, fakat sosyalist devrimcilerin ve menşeviklerin taktiklerini hiç anlamadı çünkü önce sanki karşı-devrimi önlemeye çalışırcasına orduyu dağıttılar fakat aynı anda savaşın zafer kazanılana dek sürdürülmesini istiyorlardı."(56)